

Isturii di Zâmani

Giunamea-al Thanasi Nastu (1879-1926)

Isturii shuirati dit muabetsili-a meali, cu muma meuâ,
Hrisula Trandu, sorâ cu Thanasi Nastu

Numtsâli dit Pleasa di-ndzeanâ

Soarili cât-acâtsâ si-sh pitreacâ arazili di malamâ pisti
hoara Pleasa di-ndzeanâ ta s-u avinâ scutidea dit casi.
Arazili tish cânda ira ca tsiva feati alâxiti cu stranji
kindisiti cu hiri di lunjinâ tsi nidzea, casâ di casâ sh-
bâtea tu cathi firidâ ta si-lj dishteaptâ nicukirlji dit
somu.

“Aidi, sculatsi-vâ câ-azâ, mushata dzuuâ di Dumânica,
avets dau nunts tu hoarâ...”

Ira prota Dumânicâ tu mesu di Sumedru, tu anlu 1911.
Picurarijli dit hoarâ li-avea adunatâ oili dit tutiputa tu
cutarili ashtirati pi-unâ dzeanâ nu mult alargu di hoarâ.

Ma mârilji celnits, Kita Colimitra shi Spiru Balamaci, cu
ninga shapti picurari dit hoarâ, lipsea s-dipunâ, ti n-
doauuâ dzâli, cu cama di yinghits njilji di oi, câtâ Amarea
Egeeye iu va s-u trâtsea iara. Ira unâ-adheti la plisots, ca
ninti ta s-li dipunâ oili dit munti, s-li facâ tuti numtsâli
tu-unoarâ, tu prota stâmânâ-a mesui.

Numtsâli acâtsa di Gioea sh-bitisea Lunea. Aistâ aradhâ ira si s-facâ dau nunts; unâ nuntâ s-fitsea tu casa-al Papa Nastasi, preftu-ali hoari, tsi-nsura nâpotu-su, ficioru-a sorâ-sai Vasila; ninga unâ nuntâ s-fâtsea tu casa-al Hrista Murova, tsi-nsura sh-elú hilji-su.

Oaminjlji dit hoarâ, tsi ma mults di elj s-afla soi un di-alantù, li tinjisea doauli nunts sh-urdina, cu harauùă, di la unâ nuntâ la alantâ. Cathi nuntâ avea anikisitâ, cu shasi mesh ninti, dit câsâbâlu Curceau, câti unâ parei di muzikiani tsi bâtea salzili ti kefea-li nunti.

Papa Nastasi nu para durnji ghini tuti-atseali nopts di când acâtsarâ nuntsili; vrea nu vrea, lji si dutsea mintea tu-anjlji când ira armatolú tu ceata-al Coli Ghiza. Cumandharu Ghiza avea vinitâ dit-Armiro tu muntsâ Sets, s-lji-acatsâ furlji turts tsi lji-u-avea vâtâmatâ Ndreea, frati-su. Ndreea lucra la câshâria-al Kita Colimitra sh-tu unâ noapti fu vâtâmatú di-unâ ceatâ di turts tsi vinirâ s-li furâ thalarli di cashú.

Nitsi nu-avea umplutâ Nastasi yingjits anj, când tu-anlu 1872, u-alâsâ hoara sh-fudzi tu muntsâ Sets, la Coli Ghiza. Dupu vâra shapti mesh, lo hâbari di la tatu-su, Papa Costa, preftu-ali hoari, câ muri aushu, papu-su

Cota. Nipotu-su Nastasi lipsea si s-toară tu hoară ta s-lu
agiutâ tat-su s-mutreasâ averea tsi u-alâsâ papu-su.

Tu-atselú kiro, tu bâsearica di Pleasa, Papa Costa Preftu,
cum sh-tatu-su nintea lui, Papa Cota Preftu, u-cânta
lutruyia pi limba gârtseacă sh-cilimanjlji nvitsa carti, tu-
uboru ali bâsearitsi, tut pi limba gârtseacă. Ama, tu anlu
1878, tu hoară s-featsi unâ sculii, cu pâradz yinits di la
kivernisea ali Rumunii, tsi pitricu sh-cârts tu limba
rumuniască, nu mash ti sculia noauâ, ama sh-ti
bâsearică.

Tu-atsel an, s-tihisi câ Papa Costa lu-ljirtâ Dumidzâ sh-
vini tu-aradhâ ta s-hibâ preftu, Nastasi Preftu, hilji-su.
Ahurhinda cu anlu 1878, tu bâsiarică sh-tu sculia noauâ,
limba gârtseacă fu alâxitâ cu limba rumuniască. Numa
Preftu, u-alâxi tu numa rumuniască Popescu.

Preftslji sh-dascalji ira pâltits cathi mesú, cu pâradz di la
kivernisea-li Rumunii. Ipiscopu-ali bâsiaritsi orthodoxi
gârtseacă dit Curceau, cum sh-mults fârshiots, nu li-
videa cu oclji bunj tuti aisti alâxeri; deatumtsea, acâtsâ
s-intră ngrânjia pânâ sh-namisa di frats sh-namisa di tatâ
sh-hiljiú; ama cându s-tihisea vâra numtâ, tuti s-
agârshea. Adhetsili, cum li-alâsarâ pâpânjli-a lor, li
tsinea sh-li dutsea ninti.

La nuntâ, avea vinitâ soie dit Curceau, di Armiro, di Nijopoli, di Dishnitsa, Frashari, di Muskopoli, di Avlona-li Mizukei, di Midgidei sh-di Gjirokastra. Ma mults oaspits, durnjea tu casa-al papa Nastasi sh-a hilji-sui Nisa.

“Oaminjlji bunj-ncapú” dzâtsea elj. Alts oaspits durnjia la frats, surâri, prots cusurinj sh-nipots. Papa Nastasi, cu tuti câ ira niheamâ curmatú, haraua ti nuntâ lu-avinâ dit cârvati tamam când-arazili di soari acâtsarâ s-batâ tu-firidâ.

“Em, ghini vinit, sh-ghini apirim sh-azâ” li gri elù sh-neasi ntroarâ di u-bâshe icoana-li StâMârii tsi u-tsinea pi sinduki; sh-u featsi cârutsea di trei ori sh-dzâsi cânda zbura cu nâsâ “Tini Sâmtâ Marie, Dadâ-a Hiljiu-al Dumnidzâ dit tser, tsi u veaghli hoara sh-suflitu-a ljei, agiutâ-ni s-tritsem ghini aistâ mushatâ Dumânicâ, dzuuâ di nunts sh-tuti s-ni s-ndreagâ dupu inima Tauâ sâmtâ”

Dapoia, Papa Nastasi ishâ nafaoarâ tu-ubor, mutri dzenili di munts, tsi cânda s-diznjirda hâidâpsiti di-arazili di soari, neasi la pihadi, trapsi un cuvâ di-apâ aratsi, biu niheamâ, sh-u spilâ fatsa di somù sh-cum sh-u ashtirdzea fatsa cu pishtamalu, unâ njiurizmâ di cafei lji s-ashtirâ tish tu nâri.

-Papo, ia, lu-bâgai pociu di cafei sh-un cucutici di pâni atsia tu-udâ, s-avdzâ boatsea-li nâpoati-si Yianula; al Papa Nastasi lj-arâsea s-u mâcâ pânea muljiatâ tu cafei.

-Eh, la Nulâ, tini eshti ca atsea arazâ di soari tsi mi diznjiardâ tahinârili cu lunjinâ, mash câ tini mi diznjierdz cu njiurizmâ di cafei. Grea-lj sh-al Nisa, s-u bem azâ cafeia deadun.

Nisa, hilji-su ma njic, shidea tu-unâ casâ alikitâ di casa-al Papa Nastasi. Papa Nastasi avea trei ficiori sh-doau feati, ama pi Nisa, cînda lu-avea alikitâ di inima lui ashă cum ira sh-casa iu stâtea.

“Sâhatea s-dusi optu sh-un cirec”, mindui Papa Nastasi cum imna dupu njiurizma di cafei; tamam tsi agiumsi tu udâ, ialea câ vini sh-hilji-su Nisa cu-un piatu cu cash sh-masini.

-Ghini apirish tate, gri Nisa. Mushatâ dzuuâ s-fatsi nafoarâ; dip cînda shtea Dumizâlu câ azâ esti dzuua ti nunts.

-Em, Dumidzâlu li-shtii tuti, gri Papa Nastasi sh-cum shidzu pi scam sh-u featsi nâpoi cârutsea.

Shidzurâ shamindolji s-bea cafeia sh-acâtsarâ sâ zburascâ ti nuntâ. Nisa, tsi li shtea ma ghini di tuts adhetsili-ali numti, li-avea ndreaptâ tuti lucârli ti numtâ. Pareia di muzikiani, salzili cum lâ si spunea, lipsea s-agiumgâ, ashâ cum lu-avea datâ zboru, tu sâhatea unsprâdzatsi. Dupu tsi va s-prândza, va pârnjea s-li batâ salzili tutâ dzuua

sh-tutâ noaptea-li numti; tu sâhatea doisprâdzatsi, va si s-fâtsea sursearea-a yrambolui

-Cai u s-lu surseacă Dina, ntribâ Papa Nastasi anda muljea cucuticiu di pâni tu-cafei.

-Mini u s-lu sursesc, dzâsi Nisa. Mizi ashtept s-lu “talji” niheamâ tu gurmazù ta s-mi tsânâ minti câ mini lu-sursii tu dzuua di nuntâ sh-cum zbura un sumarâsu lji s-ashtirâ pi fatsâ.

Nisa sh-Dina ira prots-cusurinj, ama s-vrea ca frats, câ acriscurâ deadun di-anda njits.

-Njelu cai o s-lu talji, antribâ Papa Nastasi, sh-nâpoi u muljiâ cucuticiu di pâni tu-cafei.

-E, u-bâgai Gheli-al lali Tsili s-aducâ un noatin grasù di vârâ yingjits kili, ama nitsi nu bitisi zboru, câ lu-ascâpâ un arâs di mizi u-tsânea filigeana di cafei n-tru mânâ.

-Tsi ti pâtsâ? l-u mutri Papa Nastasi pi sum sufrântseali.

-Ljeartâ-mi ore tate, dzâsi Nisa sh-biu un gurmaz di cafei; ânji vini tu minti antsârtsù, pi nunta al Kita-al lali Kendra, noatinu tsi u-tâljeai mini tu preagu di-ushi, u-avea pândica ahânt umflatâ, câ Kita, anda lo s-lu anstrisarâ ta s-iasâ dit casâ, s-nkidicâ di pândicâ; ghini câ lu-tsinum, mini sh-Gheli, di sum-bratsâ, câ va sh-u loa zverca tish naparti di-ubor; fâtsea shicâi dunjeaua, lu dusi elú zboru ninti, câ taha-al Kita lji s-i muljearâ cicioarili, anda vidzu sândzili-a noatinui cum lji-isha dit gurmazù; niscânts dzâtsea câ lji s-i muljearâ câ taha-al

Kita lji s-i dusi mintea la noaptea tsi va s-u dutsea-nveasta tu-udâlu ti durnjeari, câ taha kiderea-lui atsea marea ira câ nu-avea vidzutâ pânâ tu-atsea noapti, cicioari di featâ dizviliti pânâ di bârù...

-Em, tsi glârinj ânj dzâts ashâ di tahina, lji-u curmâ zboru tat-su Nastasi. Tsi soi di namustri ai tini, mânipimâni sh-tini preft!

-E, moi tate, nu ti-anvirinâ ti-ahtâri shicâi, gri Nisa cu boatsea niheamâ ma ashtiratâ. Cum s-arâdâ oaminjlji ma nu cu shicâi, ama va-lj dzâc-al Dina s-bagâ oarâ anda va s-anstrisarâ noatinu, s-nu si-nkeadicâ sh-cum zbura mizimizi s-tsinu ta s-nu lu ascapâ nâpoi arâsu.

-Tu tsi sâhati o s-pârnjits s-loats nunu, ntribâ Papa Nastasi.

-E, u s-pârnjim câtâ sâhatea unâli. Ti giunitati di sâhati va s-u adutsem aoua, sh-dapoia u s-fudzim s-lom nveasta cu salzili dininti; o s-u tindem coru pi tutâ sucakea pânâ s-agiumdzem di cuscri. Dapoia, cum shtii, la cuscri o sistâm vârà sâhati ta s-nâ tinjisim un di-alant, s-alâxim culatslji sh-dhoarâli di nuntâ dupu cum esti adhetea, “s-acupârâm” nveasta, s-u scutem nveasta n-corù...

-Em ghini, ghini câra lji-u curmâ Papa Nastasi zboru.

Mutrits ghini s-li fâtsets tuti-adhetsili cum lipseashti. Mini o s-intru niheamâ tu bâsearicâ s-li bagú tuti pi-aradhâ tincurunari. Bagâ oarâ s-nu yinits ma amânat di patruli, cum u-am faptâ zboru sh-cu Hrista Murova.; doauli

preclji u s-li ncârun tu-idyea dgjeavâsi, di la patruli pânâ tu tsintsili. Mutrea tora niheamâ oaspitslji tsi lj-avem aoua n-casâ; Ninga nu s-i scularâ, ama dzâ-lj ali Nuli s-bagâ misalea shi s-facâ cafei tu pociu-atsel marrâ.

Papa Nastasi lo un jaket di lânâ dit sinduki sh-lu bâgâ pi nâsú ta si s-afireascâ di-arâcoarea di tahina.

Mesu di Sumedru dipuna dit munti cu doau trasti di arumina; un trastu-mplin di bunets: yinu, râkie, talari mplini di cashú, canistri mplini di meari, gutunji, nuts sh-auúâ, harauâ ti nunts, mushuteatsa zurleascâ di hromi tsi kindisea ponjlji dit hoarâ sh-dit pâdurili dit munts, featili tsi s-videa di-aynangjea cum dipuna dit munti cu stoguri di lemi adunati pi pâltâri; tu-alant trastú, adutsea mash lâiets: arâcoarea-a noptsâlor, ploi, vimt-aratsi, sh-ma lai di tuti, oahti oarfini di oi, dip cum dzâtsea tu-un cântic, “ni oai ta s-azghiarâ, ni câni ta s-alatrâ”.

Tu mesu di Sumedru, nicukirlji, acâtsa s-li ndreagâ lucârli-ali casi, s-li bagâ tuti pi-aradhâ ta s-nu aibâ tsiva cârteri anda neaua va s-acâtsa s-u kindiseascâ hoara tu stranji albi.

Cum dzâsi Papa Nastasi, doauâli numts agiumsîrâ la bâsearicâ tamam la patruli. Preftu u-tsânu dgjiavâsea ti-ncârunari oarâ di vârâ sâhati sh-dapoia, cu salzili dininti, cathi nuntâ s-dusi tu casa ljei. Nu-avea om tu hoarâ s-nu hibâ pi nuntâ; niscânts, shidea mash pi-unâ nuntâ ama ma mults, urdina di pi-unâ nuntâ pi-alantâ. Tutâ hoara cânta sh-giuca di harauă. Salzili cum bâtea, u-dutsea

haraua-li hoari nu mash tu horili di-avigâra, ama sh-tu atseali di stri-munts. Tu-atsea Dumânicâ, isâhia noptsâljei, tsi ira totâna vâshiljioani pisti dzenili di muntsâ, âsh-lo peru ca vâra zurâ-ascâpatâ dit vâra pândicâ di munti iu-avea statâ-ncljisâ suti di-anj.

Mash-un om, un turcú tsi-lj dzâtsea " capidhanu Feim", nu ira ici hârios. Feim bâna tu-unâ hoarâ, vâra shasi km alargù di Pleasa, sh-lucra ti-administratsia turtseascâ.

Feim agiumsi cumandhar, unâ soi di-Aga, tu pulitsia turtseascâ. Tu-atselú kiro, anlu 1911, miletea armâniascâ dit Balkan, s-hârâsea di-idyia ndrepturi, ca tuti-alanti milets, ndrepturi tsi li s-i deadirâ armânjlor, di Sultanu Hamid Abdul, pit-Iradeaua dit-anu 1905, tu mushatu mesú di Mai. Turtsâlji avea multâ tinjie ti-armânj sh-târtsea ghini cu multâ tolerantsâ un di-alantú. Cathishun sh-li tsânea cu pirifanji adhetsâli tsi s-avea thimitlusicâ di suti di anj, tu-suflitu sh-tu bana lorú.

Al Feim, lj-arâsea multú si s-alinâ tu hoara di Pleasa di-ndzeanâ, iu-avea un sotsu bun, Nacu Batsu, cânâscut sum numa di Nacu Cârâvânu.

Feim ira mult nâritú câ nu u-bâgâ vâra tu corú atsea Dumânicâ di numts.; nu l-u acljiamâ vâra pi vâra numtâ; "tu aistâ Dumânicâ, pleasotslji nu mi tânjisirâ ici", mindui elú.

Soarili ira ninga disuprâ pi tseru-ali hoari, tish cânda vrea sh-el s-li-oarâ ghineatsâ-a yranyiadzâlor; ti harauà-li numti sh-ti harauà tsi s-avea ashtiratâ pisti hoarâ, soarili sh-li pitârcu arazili s-gioacâ n-corú, di u-fitsea fustanea-li nveasti atsea naua, s-anyilitseascâ ma mult di-eali.

Feim, arâvdâ cât arâvdâ pânâ tu sâhatea patruli.; mutri ninga unoarâ stri-tserú sh-cum vidzu câ nu lu-deadi vâr dimânar pânâ tu-atsea oarâ, acljimâ doi zapcii sh-lâ dzâsi:

-Alinatsi-vâ tu hoarâ, câftats-u sotsu-a melú Nacu sh-dzâtsetsi-lj câ Feim va s-inâ la casa lui tu sâhatea shasili sh-giumitati. Dzâtsetsi-lj c-al Feim lji-si featsi orixi di carâ friptâ di noatinú sh-di râkia-lui atsea buna. “Ma nu mi vrets voi, vâ voi mini” mindui elú; dupu tsi s-agiumg mini, snidzets s-loats salzili di la Papa Nastasi, s-li-adutsets tu casa-al Nacu. Alti salzi nu-am di-iu s-li anikisescú tu-aistâ oarâ.

Dzâtsetsi-lj al Papa Nastasi câ vâ pitârcu Capidhanu Feim.

-Capidhane Feim, gri un di zapcii, tsi s-fâtsem, cashticum salzili nu va s-va ta s-yinâ cu noi?

-Em, tivikele, va-scutets tufekili sh-va si-li loats cu zorea! Haidi, loatsi-vâ keafa di-aua!

Dit hoara iu bâna Feim pânâ Pleasa di-ndzeanâ s-ira cali di vârâ trei cirecuri di oarâ fârâ si-lj vatsâ-nj calji. Dicâra

fudzirâ zapcilji, Feim s-mindui s-neagâ si s-arucuteascâ niheamâ, câ shtea câ-atsea noapti va s-u fâtsea dzuúâ.

Cârvanea di furi

Un oaspi, tsi ira ashtipatú cu-mari tinjie pi-ndoauli numts ira armatolu cumândar, Thanasi Nastu, un di-naima gionjlji sh-pirifanjli rremenji-fârshiots dit districtu-ali Curceau.

Al Thanasi lji s-avea dusâ numa, pi tut Balkanu ca-un inimos capidhan di-armatoli, tsi si-alumta deadun cu-alts gionji armatoli, s-li ascapâ Epiru-Makidunia di shalvârili di turcú sh-di oclji tamakiari di grecú.

Thanasi avea sum cumânduseari paisprâdzatsi di-armatoli, tuts dit horili di-avigâra di Curceau sh-bâna tu câlivi analtú tu muntsâ-a Pindui. Cathi dzuúâ, cathi noapti alâga pit hori di bâga frica tu furlji turts i grets Turtslji lj-avea loatâ lelea sh-mash cãnd-avdza câ ceata di-armatoli-al Thanasi Nastu dipuna tu vârá hoarâ, s-tridzea dit cali ta s-nu patâ tsiva daraveri.

Picurarlji di Pleasa, Dishnitsa, Bubushtitsa, Poieni, Curceau, Muskopuli, sh-alti hori di-avigâra ashtirati pi dzenili dit muntsâ-a Pindui, âlj-aprukia armatolji cu harauùă, câ shtea câ ma sânt-elj di-avigâra, nu va-lj cârtea, ni turtslj ni-gretslji

Tu atsea Dumânicâ di numts, Thanasi ira tu muntsâ Sets, nu mult alargú di câsâbâlu di Curceau.

Niscânts picurari fârshârots, tsi li-tsânea oili tu muntsâ Sets, â-lj dimândarâ al Thanasi s-yinâ cuampatra cu ceata lui di ispetea câ-un cumandar sârâkâcean, cu numa Dhegas, tsi dzâtsea câ easti grecú, alâga cu-unâ parei di vârâ optu armatoli, tuts sârâkâceanj, pi la cutarili di fârshârots, ta si-lj cârteascâ.

Cathi Sâmbâta ninti di-apiritâ, nidzea la itsido stani, cu câburili n-tru-mânji, u-anvigâra câliva iu durnjia picurarlji, sh-acâtsa s-aurâ ca tsiva prici shcurtati di foami “ishâts dit câlivâ câ va lj-u bâgâm focú”.

Mâratslji picurari, doi, trei câts ira, ishea lâhtrâsits dit câlivâ, cu oclji-mpiticats di somú, sh-nu shtea câtâ-iu s-lji-u da. “E, more, easti mash-nâ shacai “dzâtsea cumandaru Dhegas, “ama, ma nu vrets s-hibâ dealihea, adutsets tsintsi noatinj câ-avem ananghi. Aidits câ-acâtsâ s-da soarrâ”, aura elú cu inati sh-tindea mânjili câtâ elj cu câburili trapti, tish cânda vrea s-li aminâ tu keptu-a lor.

Thanasi avea avdzâtâ di atsel cumândar sârâkâcean, ama nu li-pistupsea tuti isturiili, câ minduia câ-un cumândar nu putea s-hibâ ahânt fudzit di minti.

Thanasi agiumsî tu muntsâ Sets gioia câtâ siarâ sh-trapsi cu ceata-lui la cutaru al Cota-al Pala. Cutaru al Coti,

cama marrâ namisa di tuti cutarili di-avigâra, nu fu vârhoarâ câlcatú di sârâkâcenjlji furi.

Al Coti-al Pala lj-i s-avea dusâ zboru ti giunamea lui, sh-câ nu avea fricâ njitsi di-atsel lailu shniastimtlu, cu coarâ.

Urdina un zború pit horili di fârshiots ti bushuru-al Coti; “e, tish cânda mi-agudi bushuru-al Coti Pala” icâ, “s-ti-agudeascâ bushuru-al Coti Pala”. Niscânts s-alâvda câ lu-avea vidzutâ Coti cum ufâtsea shcâmba cumâts ma u-agudea cu bushuru.

Coti avea ninga trei picurari tiniri, nâpots di-a lui, sh-tuts shtea s-li minâ ghini câburili, ama avea sh-vârâ tsintsi cânj mâri, picurâreshti, tsi u-viglea tutâ stanea; nu s-aprukea vâ dotú di stani pânâ nu isha picurarlji-n cali.

Ti harauâ câ Thanasi Nastu trapsi la stanea lui, Coti tâlje un noatin sh-lu bágâ si s-frigâ pi sullâ. Nu s-avea adunatâ cu Thanasi di vârâ doi anj; ira dolji-amintats tu hoara di Pleasa shi si-shtea dianda njits.

Cum shidea tuts avigâra di focu, iu s-fridzea noatinu, acâtsarâ sâ zburascâ ti cârtearea tsi ufâtsea aistâ ceatâ di furi sârâkâcenj, n-capú cu cumandharu Dhegas.

Coti tamam tsi vinea dit câlivâ sh-acâtsâ s-ampartâ putiri njits di lemú, ti tuts oaspitslji; dinâpoia lui, vinea nipotusu Piricli, sh-li-umplea putiricili cu râkie. Coti lu-anâltsâ putiru sh-dzâsi:

-Ghini vinit tu stanea-meauâ. Him tu stâmâna di numts. Tu hoara noastâ Pleasa di-n dzeanâ, avem dau numts.; aidi s-kirdâseascâ tinirlji, sh-cum lu-curmâ zboru u-biu râkia.

-S-kirdâseascâ tinirlji yranyiadz, grirâ sh-alants n-coru sh-u biurâ râkia. Dupu vâr kiro, gri Thanasi

-Ore, cari-ari vârâ hâbari ti câts-armatoli ari aistú cumandhar sârâkâcean cari s-pari câ i-fudzit di minti.

-Mini, gri Coti, am-avdzâtâ, câthi vloarâ yinu tsintsi, câthi vloarâ doisprâdzatsi; cai u-shtii! Ma sinâ la mini, s-inâ sh-tsindzâts, câ u s-li kisedzú capu la tuts aurâ elú, sh-cum aura, lo cu mâna stângâ unâ shcâmbâ di-mpadi sh-u agudi cu bushurú cu-ahântâ inati, di cripâ; u-agudi ninga unoarâ di s-featsi shcâmba cumâts. “Ia, dip-ashâ u s-li kisedzú capitili” aura Coti cu inati.

Coti, tish cânda u-tsinea inatea ascumtâ tu keptú, ama când lji-ascâpa nafoarâ, acâtsa di lji-sashtira pi sufrântsealili-a lui lâi sh-ândisati; dapoa, dipuna pisti bratsâli kiuturoasi di s-aduna tuavdzâtîli bushuri; aplucusiti di-inati, bushurili, lji-acriscurâ ca-niscânti curcubeti. Niscânts armatoli sh-featsirâ cârutsea.; avea avdzâtâ di bushurili-al Cota Pala ama nu li-avea vidzutâ.

-Em, avdzâi câ mash tu stanea tau nu-ari vinitâ cumandaru cu sârâkâcenjlji-a lui, dzâsi Thanasi. Nu pistupsescú câ-ari vâr ahântâ bâruti si s-aproaki di

“curcubetili”-a tali di bushuri, sh-cum zbură, acâtsâ castilea s-arâdâ ta s-lj-umoalji niheamâ inatea-al Cota.

-S-inâ elj mea u s-fugâ de-aua cu capitili kisati, dzâsi elú cu boatsea ma-ashtiratâ sh-acâtsâ sarâdâ.

-Mi minduiam, lu-dusi zboru ninti Thanasi, mâni di tahinârili, s-dâm zború pit hori, iu bâniadzâ sârâkâcienj, câ tini Cota u s-fudz di Viniri dupu prândz, s-nedz la numtsili di Pleasa, s-ti adunj shcu soia tsi-avea vinitâ di-naparti.

Mâni di tahina, mini u s-pitrec trei oaminj di-amelj, tsi zburâscú gârtseashti, tu-ndau hori-iu bâniadzâ sârâkâcienj; u s-tragâ la vârâ dukeani, s-bea vârâ cafei, sâ zburascâ cu boatsi maanaltâ, câ celnicu Coti Pala, u s-nidzea Pleasa di Viniri siarâ.

-Ore, di tsi mileti urutâ sânt aici Sârâkâcienjlji, arsâru Piricli, nipotu-su al Coti.

-Em, nu easti mileti urutâ, gri Thanasi; si spuni câ ira sh-elj fârshirots ca noi, sh-taha cama veclji picurari tu Balkanú, ama ninti di Hristolu, vinirâ di s-amisticarâ cu gretslji, sh-heamâ câthi niheamâ, u-agârsherâ limba-lor di dadâ shi s-featsirâ grets. Aisti li-shtiu di la tatâ-njiu Kendra.

Tora, sâ zburâm ninti, ti lucru-a nostú. Tini Cota, Viniri pi la sâhatea unâli, u s-ljei Piricli cu tini sh-u s-loats calea câtâ Pleasa; la stani o s-arâmânâ mash Spiru sh-Miha. Hiu sikhura, dzâsi Thanasi, cumândharu u s-pitreacâ un, doi

oaminj dea-lui ta s-veadâ câ-dealihea ai fudzitâ Pleasa;
vâhi va s-ti veaglji di-aynanghia câ tsi fats sh-câtâ iu
nedz.

Tini s-nedz pi calea di Pleasa vârâ dau, trei sâhâts ama s-
nu lu-shuts ici capu. Dapoia, cama pisiarâ, s-ti tori pi-
altâ cali, câtâ stani; u s-ti-aproki di stani sh-o s-ti adunj
cu oaminjlji-a melj la keatra atsea marea, di dinâpoi di
cutarú.

Mini cu oaminjlji-a melj, tuts paisprâdzatsi, u s-fudzim
Viniri di-tahina la cutaru-al Mandi Pitu; va s-ni curmâm
aco pânâ si s-nupteadzâ sh-dapoia u s-ni turâm nâpoi-aua
tu stani.

Mini minduiescú câ furlji, vâhi u s-ni agudeascâ Viniri
noaptea tu loc di Sambâtâ, ninti di-apiritâ.

-E, multú ghini li-minduish tuti, dzâsi Coti. Aidi stâ tora
niheamâ s-ts-u curnj mintea. Ia, noatinu easti dip hâzâri.
Cum zbura Cota, Piricli acâtsâ s-da la tuts câti-un piatù
tes di lemú.

-Aidi, Thanasi, fâ-nj tinjia sh-ahurhea tini prota. Ia, lja-
aist câtsut.

-Ore, tsi u-vrei câtsutu, lj-u shutsâ Thanasi. Mash atselj
di Curceau mâcâ cara di njiel cu câtsutu, sh-cum zbura,
s-aprukiâ di noatin, arupsi unâ cumatâ di zvercâ sh-
ntroarâ acâtsâ s-mâcâ.

-Bo, Bo, Bo tish tu inimâ mi-agudi aistâ njiurizmâ di noatin friptú, scâpirâ elú oclji, tish cânda vrea s-u mâca cumata di carâ nu mash cu gura ama sh-cu oclji.

Mâcarâ tuts tu sâhii. Când sh-când, Piricli li-umplea putiricili di râkie sh-aruca sh-câti un lemú tu focu. Tsi-câra avea tuts tâmbârili pi-elj, ama arâcoarea di siarâ sh-vimtu aratsi âlj cârtea pi tuts.

-Mâni siarâ dzâsi, Thanasi, mini u s-mi-ascundù nuntù tu câlivâ. Dolji ficiori tsi o s-arâmânâ aua tu stani, si-sh facâ lucru-a lorú pi ninga stani ashâ cum lu-facú cathi dzuuâ. Cashticum, cumândarú Dhegas u s-pitreacâ tsiva oaminj dea-lui ta s-veaglji di-aynanghia, câ tsi s-fatsi tustani, s-dukeascâ câ nu-ari alts picurari di-avigâra. Tini Cota, cu sotslji-a melj, va stats ascumsh

dupu keatra atsea marea cu tut cu calj. Anda u s-yinâ zuru di Dhegas cu furlji-a lui s-caftâ noatinj, un di ficiori u s-iasâ dit câlivâ s-antrebâ câ, cari hits voi di ni-cârtits.

Cumandharu Dhegas, pistupsescú câ va-lj greascâ tsiva-a ficiorui, sh-tamam atumtsea u s-iesú mini pi napandica dit câlivâ, sh-o s-lji li-aminú dauli câburi-a meali tu keptú.

Hiu sighura câ-anda u s-lu veadâ cumândharu-a lor vâtâmat pi furi u s-lj-acatsâ lâhtarea sh-o sarâmânâ limnusits ti niheamâ di-oarâ; pânâ si s-dishteaptâ elj dit-atsea mintiturâ, voi u s-dats pi calji, sh-cu câburili

trapti, o s-aurats “datsi-vâ acâtsats ma vrets s-apirits sh-dzua di mâni”. Eh, lâi Cota, tini tsi dzâts? Nj-easti bunâ minduiarea

-Multú bunâ easti, gri Cota, ama ma s-nu yinâ ici? Ma s-neagâ s-agudeascâ altâ stani?

-Em, tora noi shtim câ aist Dhegas mizi-ashteptâ unâ ipuhii s-ti-agudeascâ tini, câ tsi s-i dusi zboru câ nitsi di atsel cu coarâ nu ts-easti fricâ, em dapoia di cumândharu Dhegas, sh-cashti cum u s-agudeascâ tu-altâ stani, u s-ni minâm irushi ta s-lji-acâtsâm. Cutarili nu sunt mult alargú un di-alantú; cama alargù easti cutaru-al Tsili-al Tsatsa, ama ti trei cirecuri di-oarâ, ma s-dâm sânatos pi calji, u-s-lji-angiundzem; u-s-pitritsem zboru ti tuts picuralji-a noci câ Thanasi cu ceata-lui sunt di-avigâra; atselj tsi u s-hibâ agudits, s-facâ un foc mari si s-veadâ fumu di-alargu. Noi u s-ni minâm irushi câtâ iu o s-videm fumu.

-Em, multù ghini ti-minduish! Ti-atsea ti-acljiamâ Thanasi Nastu, gri Cota.

-Em ghini câra. Aidits tora s-bem ninga unâ râkie s-ni fugâ arâcoarea ta s-putem s-durnjim ghini.

Stanea-al Cota ira mult mari sh-avea câtâ dinâpoia-li stani unâ ahuri castilea ti-oaspits.

Cota avea bâgatâ vâra yingjits dushecuri umpluti cu palji sh-anviliti cu ciordz, alti albi, alti roshi, alti murni, alti kindisiti cu hromi-amisticati. Tu-un capu sh-tu-alant di-

ahuri, avea câthi-unâ sinduki mplini cu kilimi tsisuti dit lânâ.

Nafaoarâ di-ahuri, avea spindzuratâ, di-un parú analtú, vârâ trei cuvâdz ti-apâ, tsi u-purta oaspitslji dit-un arâu tsi cura la dzatsi minuti pirpadi. Cota durnji tu câlivâ cu trelj ficiori. Noaptea tricu ghini fârâ vârâ cârteari. Ira tuts curmats sh-durnjirâ ca tsiva shcâmbi kiruti pit câljiuri.

Soarili cât sh-lj zdicljisi oclji ta s-veadâ câ tsi s-fatsi pisti locú. Cota ishâ dit câlivâ, apreasi focu sh-bâgâ lapti ta s-hearbâ. Adusi dit câlivâ vârâ yingjits sani di-cingú sh-dau cârvelj di-pâni sh-liashtirâ tuti pi measa di-lemú. Dapoia, pi-unâ pirustrii bâgâ unâ câldârushi ta s-facâ cafei. Dupu vârâ dau cirecuri di-oarâ, njiurizma di-cafei “lji-angânâ” oaspitslji di-aco dit-ahuri, di-acâtsarâ, un câti un, si s-adunâ avigâra di misali.

Soarili cânda s-ayunjiusea sh-elú si s-aproaki di measa di lemú, si s-diznjiardâ tu-vâr cingú di lapti dinjicat sh-ta si-sh moalji arazili tu-vârâ filigeanâ di-cafei.

Atsea njiurizmâ di cafei turtseascâ li-hârâsea tuti nârii, nu mash atsilor tsi shidea avigâra di measa di-lemú, ama sh-a oilor dit cutar tsi ti ciudii, stâtea cu nârii-ndzeanâ.

-Aide, aide, gri Thanasi, cum mutrea câtâ dzenili di munti, lapti dinjicat cu njiurizmâ di-cafei turtseascâ ndultsitâ cu kicuti di-apiritâ sh-dzeni di munti muljiati tu

lunjinâ aroshi di soari...cari u s-dzâcâ câ nu-agiumsîm tu Paradhîs.

-Aidi, s-vâ-am tuts hâriosh, gri Cota cum tsinea filigeana di cafei tu mânâ; tuti s-ni s-ndreagâ, cum li-bâgâm asiarâ pi-aradhâ. S-ndreapsirâ tuts sh-ti giunitati di sâhati oaspitslji fudzirâ.

Cota cu trelji ficiori acâtsarâ sâ scoatâ oili dit-cutar s-li pascâ di-avigâra di-stani.

-Tini Piricli, gri Cota, o s-fudzim ti-ninga niheamâ di-oarâ. Voi dolji, gri elú câtâ Spiru sh-Miha, svâ mutrits lucru di cathi dzuuâ; u s-ni turâm astarâ ashâ cum lu-andreapsim zboru-asiarâ.

Scutidea acâtsă si s-ashtearâ pit cohiurili dit stani.

Aumbrili sh-lunjina, tsi shidzurâ tutâ dzua tumuabeti di-avigâra di stani, s-loarâ mânâ di mânâ shi s-trapsirâ di pi locú câtâ ascâpitatâ.

Spiru sh-Miha li-cljisirâ oili tu cutar sh-dupu tsi tsinarâ pi measa di lemú, intrarâ tu câlivâ.

Vâhi s-dusi sâhatea nauli anda scutidea u-ascumsi stanea sum poalili-a ljei lâi, tish cânda vrea su-afireascâ di furi. Isâhia dipunâ sh-ea dit dzenili di munti sh-turba di harauuă câ nu-avea vâr bâruti, ni om, ni prici, s-u cârteascâ.

Luna, tsi cathi noapti fâtsea muabets cu lutseafiru, mutrea ca vârâ filii galbinâ di himinicú, ama vâhi fânâtîtâ di tut-atseli sh-mata-atseli isturii, s-anvili cu-unâ kilimi

di niori lâi, sh-neasi di sbâgâ. Cãnjlji durnjia sh-elj mash cu-un ocljiú; cu-alantú ocljiú sh-cu urecljili zdifapti u-vighljia stanea.

Târcurâ vâra trei sâhâts di-când Spiru sh-Miha intrarâ tu câlivâ. Thanasi, ira sh-elú tu câlivâ shtut sh-li-ashtirdzea câburili cu-unâ peaticâ di lânâ.

-Nu shtiu câtse, ama easti tsiva tsi-nj spuni, câ Dhegas o s-ni-agudeascâ tora noaptea, gri elú cuunâ boatsi aplicatâ.

Luna s-dizvâli pi giunitati di kilimea di niori, sh-virsâ pisti locú, unâ câldârushi di lunjinâ.

Tamam atumtsea, dit pâdurea di fadz, di-nghios di stani, ishâ unâ aumbrâ tsi s-lundzi pisti locú, vâra tsintsi ceapi di om. Dupu-aumbrâ, ishâ unâ ursâ cât câliva-al Cota di-analtâ; ashâ s-pârea tu atsea scutidi, tsi cât u-avea pruscutitâ luna cu lunjina dit câldârushi.

Ursa, acâtsâ s-imnâ câtâ stani, mash pi cicioarili di dinâpoi, tish cânda vrea s-li misoarâ ceapili; nitsi nu-apucâ s-facâ dzatsi ceapi, câ-acâtsâ s-avdâ alâtratú di cânj tsi yinea di câtâ stani; alâtratu s-avdza tish cânda avea-ncâlicatâ unâ palâ di vimt tsi s-aprukia avrapa.

Ursa, sh-lu teasi niheamâ capu câtâ ninti sh-vidzu tsintsi cânj cum yinea câtâ nâsâ ca niscânti fishecuri aminati di câburi; s-turâ n-troarâ sh-intrâ tu pâduri.

Tamam tsi cârtsânirâ cãnjlji di la stani câtâ ursâ, dit-alant cohiú di pâduri, ishâ tu padhi unâ ceatâ di-

armatuladz, pi calj, tsi cârtsânirâ câtâ câlivâ, tish cânda-
âlj dutsea vimtu. Un di elj, tsiira ma dininti, tsinea-ntru-
mânâ unâ pirâ tsi lj-u tukea scutidea dit cali.

Locu-acâtsâ si s-cutramburâ di troputu-a caljilor tsi sh-lu
mâca locu di sum cicloari, tish cânda ira-agiunats di
meshi di zâli. Isâhia, cât-u-avea acâtsatâ somú tu
sârmânitsa-li scutidi, si sculâ lâhtrâsitâ di â-sh lo peru
câtâ dzenili di munti, iu s-ascumsi tu-unâ pishtireau.

Thanasi cripâ niheamâ usha di la câlivâ sh-mutri
nafoarâ. Videa câtâ nastânga cânjli tsi sdipârta di stani
sh-câtâ nandreapta atsea pirâ tsi s-aprukea di câlivâ.

-Ni-agudescú tora, gri elú câtâ dolji ficiori. Nu vedú dot
câts calj sânt, ama dupu cum bati locu, va-s hibâ ma
mults di dzatsi. Tini, Spiro s-iesh nafoarâ anda o s-acatsâ
furlji s-aurâ ca zurlji. S-nu tsiva di s-tsâ tramurâ boatsea,
ta s-dukeascâ Dhegas câ frica nu sh-lu-aflâ locu tu
stanea-al Cotaal Pala.

-S-nu-ai ananghi lali Thanasi, gri Spiru.

Nu bitisirâ ghini zboru câ locu di sum câlivâ acâtsâ si s-
cutramurâ tish cânda s-fâtsea vârâ minari di locú. Dupu
cum s-avdza troputu, furlji â-lj alâga calji di-avigâra di
câlivâ; s-avdza cum-aura shdâdea pi-elj ca zuri.

-Ishets nafoarâ câ va lj-u bâgâm focu-ali câlivi, s-avdzâ
unâ boatsi ahândoasâ. “Aist va s-hibâ atselú tsi u-tsâni
pira,” mindui Thanasi; “ma s-hibâ cumândharu Dhegas
sh-ma ghini, câ va ljuved fatsa tu lunjina-li piri”.

Troputu di calj nu kinduri ici. Spiru sh-li hipsi dauli câburi di dinâpoi sum tâmbari sh-ishâ nafoarâ. Furlji ninga dâdea pi calj sh-lj-alâga di-avigâra di câlivâ. Mash atselú cu pira shidea pi calú dinintea-li câlivi.

-Ore, cai hits voi di-aurats ca fudzits di minti tu-aistâ oarâ? aurâ cu inati Spiru. Aidi, dânsits calji câ-nj yini mintea di-avigâra.

-Bo, Bo tsi gioni ficior eshti tini bre, gri atsel cu pira. Vâhi eshti di Palanjli, taha s-ciudusea elú. Ei, Ei, dânsits calji, aurâ elú câtâ-alants armatuladz; atsishtui gioni â-lj yini mintea di-avigâra, sh-cum bitisi zboru, lj-ascâpâ un-arâs tsi lj-u featsi gura ma mari ca-usha di la câlivâ. Alants dânsirâ calji, s-aprukearâ ca ciudusits di cumândharu Dhegas, sh-acâtsarâ sh-elj s-arâdâ.

-Ore, Dhegas, gri un di furi, aproaki-u niheamâ pira di fatsa atsishtui gioni ta s-videm ma-lj fudzi ninga capu di-avigâra; acâtsarâ nâpoi tuts s-arâdâ tish cânda-arâsui nu lji si bitisea hiru. Spiru âlj mutrea furlji ca ciudusitú; nu putea s-pistupseascâ câ-atselj oaminj, tsi-arâdea di s-avdza ma lai ca troputu di calj, ira furi.

Ti ciudii, al Spiru-âlj yinea sh-a lui s-arâdâ. Arâsu-a furilor, tsi lj-anvigâra urecljili, lu-aplucusi di dip, sh-fârâ di s-va, lu ascâpâ sh-elú arâsu. Furlji, anda vidzurâ câ Spiru arâdi, acâtsarâ s-arâdâ sh-ma mult, sh-dapoia, ma mult arâdea shi Spiru.

-Bo, Bo gri Dhegas, sh-mizi kinduri s-arâdâ, â-nj si virsarâ tuti lâcrânjili di-ahântâ arâdeari.

Thanasi videa dit câlivâ, pit criptura di la ushâ, câ tsi s-fatsi nafoarâ. “Em câra, tini esht cumândaru atsel zuru” mindui elú; “aidi arâdi, arâdi pânâ s-ti pitrecú mini tu-alantâ etâ s-arâdz”

-E, lâi gioni ficior, gri Dhegas. Cum vedz, aistâ easti mash unâ shacai, ama, ma nu vrei s-hibâ dealihea, dâ-nj dzatsi noatinj, câ-am ananghi. Spiro s-aprukiâ niheamâ di Dhegas, sh-cum lumutrea, dzâsi:

-Em câra, tini hii avdzâtu cumândhar sârâkâceanú Dhegas, cânda s-ciudusea elú.

-E, lâi gione, mini hiu! Tsi ti ciuduseshti ahânt? Aidi tora, nâmal cu shacâili. Grea sh-a sotsu-tui siasâ nafoarâ, câ am ananghi di dzatsi noatinj. Dapoia, sh-lu shutsâ capu câtâ-alants furi sh-gri ca ciudusit

-Ore, tsi minti ari sh-aist celnic Pala di-alâsâ mash doi ficiurits s-mutreascâ unâ stani ahântú mari!

-Câtse, di-iu shtii tini de, câ him mash doi, lj-u shutsâ Spiru.

-Câ mini hiu cumândharu sârâkâcean Dhegas, sh-li shtiu tuti, aurâ elú shi sh-u aprukiâ pira di fatsâ, dimecâ ta s-lji si veadâ ma ghini.

Nitsi nu sh-lu bitisi sârâkâceanú zboru câ Thanasi â-lj deadi unâ spindzurâ-ali ushi, di-arâmasi câliva fârâ di

ushi, arsurâ tish dinintea-al Dhegas cu dauli câburi trapti, sh-aurâ:

-Sh-mini hiu cumândharu Thanasi Nastu, sh-cum aura, li-aminâ dauli câburi câtâ Dhegas; un fishecú lu-agudi tish namisa tu frâmti, sh-alant tu keptú.

Luna s-dizvili tutâ di kilimea di niori, tish cânda vrea s-mutreascâ sh-nâsâ câ tsi s-fâtsea tu-stani.

Iholu di fishecuri s-teasi pisti pâduri sh-câtâ dzenili di munts. Isâhia, tsi ira ascumtâ tu pishtireau, sh-lo peru sh-cârtsâni ca zurâ stri-munti.

-Datsi-vâ acâtsats, s-avdzâ boatsea vârtoasâ-al Cota, sh-boatsea alântor sots-al Thanasi. Andaavdzârâ cum aura Thanasi, “sh-mini hiu Thanasi Nastu”, tuts armatolji-al Thanasi, deadun cu Cota sh-Piricli, ncâlicarâ sh-cârtsânirâ cu câburili trapti, câtâ câlivâ; s-aprukiarâ sh-lj-anvigârarâ tuts sârâkâcienjlji, ama ti ciudusearea lor, furlji nu s-minarâ ici; cum ira pi calj, mutrea ca niscânti ayalmi limnusiti, nmârmurisiti. Tuts mutrea sfuldzirats câtâ Dhegas, tsi, ti lâhtarea tutâlor, nu câdzu di pi calú; mânjili âlj câdzurâ pi ninga trup, ama pira nu-lj câdzu di ntru mânj.

Târcu vârâ giunitati di minut, ama trupu-lj shidea ninga andreptú pi calú. Oclji mâri, lâi, ljiarâmasirâ zdicljish tish cânda mutrea tsiva tsi nu-avea vidzutâ vârâoarâ tu bana lui. Thanasi tsi mutrea sh-elú cu nipistupseari, sh-li bâgâ câburili tu bârnú, s-aprukiâ di calu sh-lo pira dit

mânaal Dhegas; u-anâltsâ pira câtâ fatsa-lui
nmurmurisë, sh-cât s-aprukiâ niheamâ ma mult, Dhegas
câdzu pi pâltâri, pi skinarea calui, tish cânda-âlj fu fricâ
s-nu lji si-ardâ fatsa. Tuts tsi-ira di

avigâra sh-featsirâ cârutsea; nu grea vâr; mash di-
aynanghia s-avdza cânjlji tsi ninga alâtra piursâ.

-Cota, lj-ia doi oaminji sh-fudz di-adu ursa n-culea, âlj
gri Thanasi-al Cota; s-pari câ ursa easti un furú alâxit tu
keali di-ursâ sh-avea tu minti si-lj ducâ cânjlji alargù di
stani. Aidi mutrits ghini!

-Cu-aici tsi o s-fitsem, lu-antribâ Cota pi Thanasi, ma nu
lu-ashtiptâ s-greascâ tsiva, sh-lu dusi zboru ninti; când o
s-mi torú cu “ursa”, o s-li kisedz capitili la tuts; cum
zbura, s-aprukiâ di-un furù sh-lj-u deadi cu bushuru n-
capu. “ia, ashâ! “, aurâ elù cu inati. Furu s-aplicâ ninti pi
calú sharâmasi cu capu spindzurat pi ninga gurmazdu a
calui tish cânda lu-acâtsâ somu; “s-ti scolj când u si-ts
grescù mini” dzasi elù, sh-cârtsâni câtâ pâduri cu ninga
doi oaminj. Thanasi nu dzâsi tsiva ama un sumarâs lji si-
ashtirâ pi fatsâ; s-i shutsâ câtâ ceata di furi sh-lâ gri pi
limba gârtseacâ:

-Aidi zdicâlicats! Câburili sh-bârnurili cu fishecuri
arucatsâ-li atsia ninga câlivâ.

Mults di sârâcâcenj u-adukia limba rrâmâniascâ ama
mash putsânj di-elj u-zbura. Zdicâlicarâ tuts fârâ s-

greascâ vâz zború sh-li-arucarâ tuti câburili cu tut cu fishecuri ninga câlivâ.

-Aidi ficiori, lâ-gri Thanasi-al Spiru sh-al Miha, adunatsâ-li tuti câburili tu-un trastú sh-bâgats-u tu câlivâ.

-Voi, gri elú câtâ furi, shidets-mpadi un ninga alant cu mânjili pi-capu. S-nu tsiva s-vâ minduits tivârâ cârteari câ va s-vâ dau pi mâna-al Cota.

Dapoiã lâ-gri la doi oaminj dea-lui s-u lj-ia Dhegas di pi calu, s-lu ashtearâ-mpadi dinintea furljor.

Ti niheamâ di-oarâ vini sh-Cota cu “ursa” tsi-ira bâgatâ di amplatea pi-un calú.

-Ia, lâi Thanasi, ts-u adush “ursa”; mizi u-dipunai di pi oarbur câ lj-ira fricâ di-cânji, ama tora, ubâgai niheamâ tu somú câ u-avea luatâ lâhtarea mârata “ursâ”; trâmura tutâ câ nu dânâsea cânjli s-u anjurdzeascâ.

-Ore, Cota, gri Thanasi cu sumarâsú pi fatsâ, nacâ lj-u kisash capu!?

-Em, mash pi-giumitati, dzâsi Cota, ta s-u bagú niheamâ tu somú.

-Aidi tora si-lj bagú sh-aici alants tu somù, dzâsi elú sh-acâtsâ s-îmnâ câtâ-iu shidea furlji.

-E, moi Cota stâ nâheamâ s-ti curnj, â-lj gri Thanasi. Ia, tsi o s-fâtsem: mini-am avdzâtâ, câ Pulitsia turtseacâ di Curceau, u-câfta di-vâr kiro ceata-al Dhegas, tsi-avea

faptâ multi cârteri pit tuti horili di sum districtu ali Curceau. Dhegas ari vâtâmatâ sh-oaminj dea-locui.

- E dzâsi Cota, li-shtiu sh-mini aisti lucri; tsi dzâts tini s-fâtsemú?

- Di-aua pânâ Curceau s-hibâ dau sâhâts di cali. Mini sh-ashâ aveam tu minti s-dipun Curceau su ved sor-mea Hrisula Nu u-am vidzutâ di-antsârtsú ti Cârciun. Mini cu sotslji-a melj o

si-lj dutsem tuts aici furi Curceau. Cu aistâ furnjie, o s-li ndriptâm niheamâ lucrili sh-cu autoritâtsli turtteshti ta s-nâ alasâ rihati s-nâ mutrim lucru-a nostú. O s-pârnjim di-aua ti-unâ sâhati anda o s-acatsâ soarili s-da niheamâ pirâ.

Aidi tora sâ-lj ligâm furlji shi s-lj-alinâm pi calj sh-dapoa s-lâ li ligâm sh-cicioarili un di-alantú pi sum pândica-a calui; calji va-lj ligâm un di-alantú sh-o s-fâtsem unâ soi di cârvani di furi. Oaminjlji-a melj o s-neagâ-ncalaru di-unâ parti sh-di alantâ-ali cârvani. Tsi dzâts!?

-Ore, Thanasi, anjia Dumidzâlu â-nji deadi bushurili mâri ca niscânti curcubeti, ama atsâia ts-u deadi mintea cât muntili di mari. Mizi ashteptù s-nâ adunâm Dumânicâ pi numtâ, s-li zburâm tuti pi-aradhâ; cum zbura lj-i s-i umplurâ oclji di lâcârnj.

-Ashâ o s-fitsem, dzâsi Thanasi. Aidi tora si-lj ligâm furlji, ama mutrea-ts ghini “curcubetili” s-nu tsiva di-bagâ vâr furù tu-somù.

-Em, ma si-nj dzâcâ vâr di-elj câ lj-easti somú, o s-lu agiutú mini-ntroarâ.

Thanasi zburâ sh-cu oaminjlji-a lui câ tsi-avea tu minti sh deadun u-bâgarâ pi-cali cârvanea di furi. “Ursa” u-ligarâ di calú ashâ cum-ira di-amplatea. Vru “ursa” s-greascâ tsiva, ama Cota, cu bushuru-a lui, u-bâgâ nâpoi tu-somú ti niga vârâ dau, trei sâhâts.

Tut-ashă di-amplatea lu-ligarâ sh-cumandharu Dhegas sh-lu bâgarâ tish dininti. Calu cu “ursa” ubâgarâ dip dânpoi.

Ninti s-pârnjiascâ, Cota lâ-dzâsi la tuts sotslji-al Thanasi si s-toarnâ la stani ta sâ sta Sâmbâtâ shDumânicâ, pânâ si s-tura Thanasi di la numtâ. Ma mults di-elj dzâsirâ câ va si s-toarâ la stani.

Cârvanea pârnji tamam tsi soarili-acâtsâ s-li kindiseascâ dzenili cu hromâ di purdhucalji.

Anda-agiumsîrâ Curceau, sâhatea s-dusi optuli tahina. Oaminjlji pit sucâki, pi-iu târtsea cârvanea di furi, kindurea ciudusits. Agiumsîrâ fârâ vârâ kideri la Tsentru-ali Pulitsie turtseascâ, iu u-kindurirâ cârvanea tamam dininti. Thanasi cum-ira pi calu, s-aprukiâ di poarta di hierú, shaurâ pi limba nturtseascâ,

-Zdicljidets-u poarta s-intră cumândharu Dhegas cu ceata lui, sh-cum aura bâtea cu bushuru tu poarta di hierú.

-Cari hii tini? s-avdzâ boatsea unui zapciú di-nuntú.

-Mini hiu cumândharu Thanasi Nastu di-Pleasa, dzâsi elú. Nitsi nu târcu un minutú, câ tutâ sucakea fu-anvigâratâ di zapcii cu tufekili n-tru-mânji.

Poarta di-hierú s-zdicljisi sh-ishâ n-cali cumândharu-a tsentruí, tsi dupu surati s-vidca cama tricú di likie. Thanasi zdicâlicâ shi s-aprukiâ di cumândharú.

-Mini hiu Thanasi Nastu, gri elú. Ts-u lu-adush pi Dhegas sârâkâceanu sh-ceata lui; lj-acâtsâm tu stanea-a celnicui Cota-al Pala.

-Mini hiu Osman Bei, cumândharu-a tsentruí ali pulitsii di Curceau, sh-cum zbura lu-misurâ pi Thanasi dit capú pân-tu cicioari, tish cânda nu pistupsea câ easti ahânt shcurt tu boi.

Dupu cum ts-u-am avdzâtâ numa, dusi elú zboru ninti, ti mutream s-hii cât poarta aistâ dianaltú. Tini o s-eshti ficiorú-al Kendra dascalu, u-shutsâ elú pi limba armâniascâ, dipú cum uzburu pleasotslji.

-E, mini hiu atsel ficior tsi nu para sta tu-aumbra tatu-sui gri Thanasi.

-E, avdzâi câ ts-arâsea di-anda njicu umbra di fadz, lj-u shutsâ Osman. Kendra, tat-tu, lu-aveam sots di muabets tora sh-vâr kiro. O s-fitsem altoarâ muabeti ti-aisti lucrí.

-Cari easti cumândharu Dhegas tsi lu-avinâm noi di-vârâ trei anj, ntribâ elú, sh-mutrea cu nipistupseari câtâ

cârvanea di furi. Thanasi imnâ câtâ calu-al Dhegas sh-dzâsi:

-Ia, aistù easti, ama lu-ljirtâ Dumidzâ tish-aco tu stani.

Osman Bei, s-aprukiâ, sh-gri, cânda zbura cu Dhegas “mari tihi-avush câ nu ti-acâtsarâ yiu”. Vream mini s-ti ljiertú, cum ti-ljirtâ Dumidzâlu-a tâlú, câti cripâri nj-ai faptâ.

Dapoia, imnâ pi-avash pi ninga cârvanea di furi, shi-lj mutrea tuts cu-ananghi.

Când agiumsi la calu di dinâpoi, iu shidea “ursa” di-amplatea, kinduri sh-acâtsâ s-arâdâ.

-Nu shteam câ Dhegas tsâni sh-unâ “ursâ” tu ceata lui, dzâsi elú sh-mutri câtâ Thanasi. Ursa” cai u-ljirtâ?

-Nu u-ljirtâ vâ, mash câ celnicu Pala u-bâgâ niheamâ tu somú cu bushuru-a lui ca vâvâ curcubetâ.

-Eeee, am avdzâtâ isturii cu bushuru-al Cota, s-ciudusi Osman, sh-pârnji s-arâdâ. Tu-unâ dzuâ o s-mi-alinú la stanea-lui ti-vâvâ cafei...

-Sh-ti vâ noatin fripit pi-sullâ avdapsi Thanasi. Dâ-ni di hâbari sh-o s-inu sh-mini, dzâsi elú sh-lu mutri Osman cu sumarâsú.

-Tsâni-u zboru, gri Osman Bei sh-cum imna câtâ oaminjlji-a lui li-aurâ:

-Luats-u cârvanea di furi tu-uború! Dipunats furlji di pi calji sh-bâgatslji tu-hapsea atsea marea! Calji dutsets-lji tu ahurea li-Pulitsii! Dapoia s-aprukiâ nâpoi di Thanasi.

-Tini aidi cu mini-ndzeanâ, s-bem unâ cafei; lipseashti s-dai unâ declaratsie ti-cum s-tihisirâ tuti lucrili.

-Sh-oaminjlji-a melj? antribâ Thanasi.

-Em, ma ti-amú tini nu-am ananghi di-oaminjlji-a tâlj; s-neagâ iu s-va ama s-nu nj-aducâ tsiva cripâri câ o si-lj bagú deadun cu furlji-al Dhegas.

-S-nu-ai ananghi, dzâsi Thanasi, aici oaminj sânt ca fratslji-a melj.

-Mini lipseashti s-dau unâ declaratsii, lâ-gri Thanasi, ti cum s-tihisirâ lucrili cu Dhegas sh-ceata lui. Voi fudzits s-vâ discurmats cum vâ va kefea ama dzua di martsea siearâ o s-ni adunâm tuts la stanea-al Cota. Aidi, s-nâ videm ghini.

-S-trets ghini pi numtâ, dzâsirâ niscânts, sh-lu alâsarâ Thanasi n-tru mânjili-al Osman Bei.

Dupu vâra dau sâhâts di muabeti cu cumândharú Osman, Thanasi lo calea câta casa sorsa-i Hrisula, tsi ira mârtaâ la Thanasi Trandu. “O s-mi bagú s-dormú tutâ dzua” mindui elú.

Un anghil laiú

Thanasi avea ninga trei frats, Busha, Margarit, Dincu sh-ninga unâ sorâ, Hrisafia, tsi bâna tuts tu-Amerikie di vârâ tsintsi anj; avea futâ sh-elú tu-Amerikie, tu câsâbâlu Saint Louis, iu-shidzu mash doi anj sh-vâhi va stâtea ma multú ama hâbâriili tsi vinea dit Curceau, nu ira ici buni.

Tu anlu 1905, dip ninti di Pashti, tu-un njiedzú di noapti, dispoti, grecú di Curceau, pitricu unâ ceatâ di-antarts grets si s-alinâ Pleasa, di li-arsirâ tuti cârtsili rumuneshti dit bâsearica. Pi Nastasi Preftu, lu-scoasirâ dit casâ cu zorea sh-lu dusirâ tu-uboru-ali bâsearitsi; li-scoasirâ tu-uború tuti cârtsili, li-featsirâ stogú sh-li-bâgarâ focú; lu-acâtsarâ papa Nastasi di barbâ sh-lu tsinurâ cu zorea, ta s-veadâ cum lji si-ardú cârtsili. “Ia, ashâ va s-ardz sh-tini ma s-u ghivâseshti nâpoi lituryia dupu-atseali cârts valuhuteshts.

-Lituryia s-u ghivâseshts tu-limba gârtseacâ, cum u-ghivâsea tatâ-tu, papa Costa, lu-fuvirisirâ antartslji; ama papa Nastasi nu s-aspârâ ici; lituryia, ti Pashti, când-ira vinit sh-papa Lambru Balamaci, u-ghivâsirâ tutâ pi limba rumuniascâ, dupu cârtsili tsi li-avea aprukiatâ dit Rumunii.

Antartslji grets, acâtsarâ s-bagâ lâhtarea tu-horili di rremenji-fârshirots di-avigâra di Curceau; ljiavina pi-tuts atselj tsi pitrâtsea cilimanjlji tu sculiili tsi li-avea zdicljisâ kivermisea-li Rumunii; shma laiú, antartslji grets acâtsarâ s-vatâmâ sh-oaminjlji cama-avdzâts tsi nu ira grecofilj.

Thanasi s-turâ dit-Amerikie tu-atselú an, tu mesu di Maiú shi s-bâgâ armatol tu ceata-al avdzâtlu Apostoli Nastu, tsi ira cânâscut sum numa di Capidhanu Cushcona.

Thanasi sh-Cushcona ira cusurinj.

Tu-unâ dzuâ, tu isheta-a Mailu, s-adunarâ tu cafineia-al Nisa Preftu, ficioru ma nícu-al Papa Nastasi, sh-bâgarâ pi cali s-lu vatâmâ dispoti-grecu dit Curceau, ti nifapta tsi lj-u featsi-al Papa Nastasi. Nitsi nu târcurâ vârâ shasi meshi, shi s-avdzâ câ dispoti-grecu fu vâtâmatú-n cali, anda nidzea tu-unâ hoarâ, nu mult alargú di Curceau, ta s-u tsânâ lituryia pi limba gârtseacâ.

Di-atumtsea, Thanasi sh-Cushcona fudzirâ tu munts.

Thanasi s-dusi la niscânts sots dea-lui, tish tu câsâbâlu di Ohârda, iu-shidzu vârâ trei anj ta s-lji si-kearâ toarâli, ama sh-aco, intră tu-unâ ceatâ di-armatuladz, tsi s-alumta ti-eliftiriseara-li Makidunii di-sum turts.

Thanasi, s-turnâ nâpoi Pleasa, tu cirisharú, anlu 1908, iu adunâ paisprâdzatsi di-armatoli, niscânts di Pleasa, alts di Dishnitsa sh-Curceau sh-di alti hori dit muntsâ Sets. Scâpolu a-lor ira sveaglji, rremenjlji-fârshirots s-nu hibâ cârtits, ni di turts, ni di grets, ni di vârghari.

Picurarlji dit muntsâ Sets, cum sh-atselj di câtâ oahtili-ali Muskopuli, ira bunj oaspits cu ceata-al Thanasi.

Di multi ori, picurarlji fârshirots, ira cârtits di furlji turts, i grets i vârghari sh-ma multú, di furlji sârâkâcenj.

Când avdza ti vâra cârteari, Thanasi cu-armatolji-a lui, s-mina ca vimtu s-lji-acatsâ. Di-cama multili arâdz, Thanasi lj-acâtsa furlji tsi ira câftats sh-di Pulitsia turtseascâ, sh-ti atsea, cumândarlji turts lu-avea oaspi bun, tsi-câra minduierili-al Thanasi ti-amirâria turtseacâ pisti Epiru, nu s-uidisea cu minduierili-a lorú. Ama cu Iradeaua tsi u-deadi Sultanu tu doisprâyingjits di Maiu 1905, tsi li-dâdea armânjlor di tut Balkanu idyia ndreptúri ca-alanti milets, Thanasi smuljiâ niheamâ sh-cama-âlj tinjisea pi cumândarlji turts

Thanasi shidzu tu casa-a soru-sa tutâ dzua di Sâmbâtâ sh-Dumânicâ pânâ o s-fudzea Pleasa.

Tahinârili, vini sh-tatu-su Kendra di featsirâ muabeti vâra dau sâhâts. Cu tatu-su Kendra, Thanasi nu para s-urdina ghini. Minduierili-a lor ti-cufuma-li bani, ama sh-ma multú ti catandisea rrâmâniascâ tu-Epiru sh-tut Balkanu, nu si uidisea; Kendra ira dascal tu sculia di Pleasa, sh-dau dzâli tu stâmânâ, tu ghimnazú di Curceau, iu cilimeanjli anvitsa scrierea sh-ghivâserea dupu abetseda rumuniascâ sh-cârtsili dit Rumunii; dauli sculii furâ thimitlusiti di kivermisea-li Rumunii tu anlu 1878. Pâradzljii ti-dascalii sh-ti tuti hârgiurili-ali sculii, yinea dit Rumunii.

Thanasi nu videa cu oclji bunj câ ciljimanjlji di fârshiots nu u-anvitsa tu sculii limba di-dadâ. “Limba noastâ veaclji u s-kiarâ”, lj-aura elú-a tatu-su. “Prota s-lji-anvitsats cilimeanjli limba noastâ, cum s-u ghivâseascâ, cum s-u-anyriipseascâ, sh-dapoia ma-nclo, s-nveatsâ sh-

limbili xeani, ma s-va elj". Kendra aura sh-elú: "Limba di dadâ s-nveatsâ n-casâ.

Unâ limbâ tsi s-azburashti n-casâ nu s-agârsheashti vloarâ putes! Ia, tini hiljiu-a melù, cum di nu u-kirush limba pânâ tu-aistâ likie, tsi câra nishes tu sculia rumuniascâ di Berati tu Mizukei!?"

"Mini li-vedù lucrili di-aua sh-ninga trei suti di-anj ninti" lj-u shutsa zboru Thanasi. "Unâ limbâ tsi nu s-nveatsâ dzuâ di dzuâ tu sculii, tu-universitet, tsi nu s-cântâ tu bâsiaricâ, tsi nu si ufiliseashti tu-administratsia-li kivernisi, nu-ari s-neagâ ninti! Heamâ câthi niheamâ, si-astindzi ca vârà cãndilâ tsi nu-lj badz untulemú".

"Tora dzâsheshi ghini!" â-lj scâpira oclji Kendra. "Atsel untulemú tsi dzâts tini, easti limba tsi u zburâm n-casâ!" u-anâltsa boatsea Kendra, tsi lu-acâtsa inatea shi s-apridea-ntroarâ; dapoaia u

kindurea muabetea sh-fudzea; nu putea s-li hunâpseascâ minduierli-a hilju-sui, tsi-câra dukea, iuva ahândosú tu suflitu-a lui, câ Thanasi avea ndrptu.

Kendra cu dzinir-su Thanasi Trandu sh-hilji-sa Hrisula fudzirâ ti numtâ, la Papa Nastasi, ninti di prândzú.

Thanasi neasi nâpoi di s-arucuti ti vârà dau sâhâts sh-dapoaia lo calea di Pleasa, câtâ sâhatea tsintsili; minduia câ va s-agiumgâ pi numtá, la Papa Nastasi, pânâ tu shasili sh-giumitati.

Capidhanu Feim, s-dishtiptâ dit somú ca lâhtrâsit; anyisâ câ lo calea câta Pleasa sh-dupu niheamâ di-oarâ u-kiru calea sh-agiumsi tu-altâ hoarâ tsi nu u-cânushtea; dzicâlicâ di pi cal shintră tu-unâ dukeani s-ntreabâ tsi hoarâ easti, ama dukeania ira goalâ; anda ishâ nafoarâ, calu nu ma ira; acâtsâ s-alagâ, ca fudzitú di minti, pit sucâkili di-avigâra, ama nu s-videa, ni-vâr lai om, ni-calu; vidzu mash-un aush tsi mizi s-mina pi-cali; anda s-aprukiâ niheamâ, aushu lj-aurâ: “calu tsi lu-cafts tini, easti Pleasa; aco o s-lu-afli”

Feim, lo s-lu-ntreabâ aushu ti numa-li hoari, ama ninti si-lj da ashu vârâ-apandisi, s-dishtiptâ.

“Tsi soi di-nyis” s-ciudusi elú. Sâhatea s-dusi tsintsili; Feim s-alâxi sh-lo calea câta Pleasa cum shu avea faptâ mintea; lo dupu nâs sh-doi zapcii.

Cum s-aprukia di casa-al Nacu, unâ palâ di vimtú-ncârcatâ cu njiurizmâ di carâ friptâ di noatin lu-agudi tish tu nâri. Feim deadi pi cal s-agiumgâ ma-ayonjia; “prota u s-beau unâ râkie” mindui elú. Nacu, lu-acâtsâ sotsú pi Feim, di când lu-ascâpâ Feim di niscânts furi arbiuneshi. Tu-atsea dzuuâ, Nacu u-avea ncârcatâ cârvanea cu talari di cashú sh-dipuna câta Curceau.

Ninti s-agiumgâ Pleasa di-nghios, unâ ceatâ di furi arbiuneshi acâtsarâ s-lu cârteascâ ta si-lj lja talarili. S-tihisi câ Feim cu oaminjlji-a lui, ira di-avigâra di lj-

avinarâfurlji; di-atumtsea Feim shNacu s-featsirâ oaspits bunj.

-Aidi Feim, ghini vinish, lj-ishâ Nacu n-cali al Feim. Aidi câ lu-am oaspi sh-frati-njiu Pilea.

-Ghini ti-aflai, dzâsi sh-Feim cu harauùă sh-li bātu cu mâna pultârili-al Nacu.

Njiurizma di noatinú fript dipunâ tish tu hoara-meauâ sh-mi trapsi di nâri pânâ-ua ndzeanâ., dzâsi Feim sh-câtsarâ dolji s-arâdâ.

-Voi dolji, zburâ elú câtâ dolji zapcii, stats atsia nafoarâ, dinintea-li casi, s-ashtiptats salzili ta sinâ. Sâhatea s-dusi shaptili. Feim, Nacu sh-Pilea gulirâ unâ vutselâ di râkie tish cânda ira apă.

Pusta di râkii, u-fâtsea cara di noatinú sh-ma nostimâ.

Anda s-dusi sâhatea shapti sh-giumitati, Feim ishâ nafaoarâ dinintea-li casi s-veadâ tsi facú oaminjlji-a lui.

-S-amânarâ salzili, gri elú. Ma s-nu agiumgâ ti giumitati di sâhati, s-nidzedz sh-amindolji câtâ casa-al papa Nastasi, s-videts tsi facú alants dolji zapcii, di s-amânarâ ahânt.

Feim acâtsâ s-hibâ niheamâ sertú ama cu mintea la râkii sh-cara friptâ, s-muljiâ nâpoi sh-intrâ ncasâ.

Thanasi, agiumsi pi-numtâ câtâ sâhatea shasili giumitati.

Cum s-aprukia di casa-al papa Nastasi, s-ciudusea câ nu s-avdza ici iholu di salzi; minduia câ muzikianjlji li-

dânâsirâ mash ti niheamâ di oarâ; di-naparti di hoarâ, s-avdza pi vimtú, salzili di la numta-al Hrista Murova. Thanasi deadi niheamâ pi cal sh-cum agiumsi dinintea-li casi, zdicâlicâ sh-intrâ tu-uború. Nitsi nu-apucâ ghini s-intrâ câ s-astâlje.

Tu-uboru virsa cu kicuti di-anvirin shi s-pârea câ u-spilarâ harauâ dit-ubor. Ma mults di-oaminj ira mproshti shi zbura cu boatsea aplicatâ, cânda s-nu s-avdâ nafoarâ di ubor. Thanasi mindui câ lu-ljirtâ vâr Dumizâlu tamam pi dzua di numtâ. Cum mutrea di-avigâra cu oclji-mplinji di nipistupseari, lu-vidzu papa Nastasi cum shidea pi un scam, cu coatili pi measâ sh-capu n-tru mânji. Thanasi s-astiljiâ sh-ma multú; imnâ cama nuntú tu-ubor sh-aurâ s-lu-avdâ tuts:

-Ore, tsi hits ashâ? Tsi s-fatsi?

-Vinirâ doi zapcii de-al Feim di li-loarâ salzili cu zori, gri Nisa tsi tamam vinea câtâ Thanasi.

-Cum? Feim? Va lj-u talji capu, s-niurâ Thanasi.

-Fudzirâ di vârâ dzatsi minuti, dzâsi Nisa, câtâ casa-al Nacu Cârânaru.

Nitsi nu lu-bitisi ghini zboru Nisa, câ-al Thanasi lji s-ashtirâ unâ ca zurleastsâ tu fatsâ sh-ocljî ljascâpira fuvirosh. Nisa, tsi shidea dinintea lui s-aspârâ shi s-trapsi niheamâ nâpoi; Thanasi ishâ irushi dit-ubor, ncâlicâ sh-deadi pi calú cu inati. Calu u-duki zurleatsa nicukiru-sui, si-anâltsâ pi dauli cicioari, azuri cânda cu inati, sh-pârnji

ca vimtu turbatú. Pânâ tu casa-al Nacu s-ira yingjits minuti pirpadi.

Thanasi, tsi u-shtea Pleasa ca tu palmâ, lo unâ cali ma shcurtâ sh-ishâ tu calea tsi dutsea câtâ casa-al Nacu.

Calea si shutsa pi ninga unâ shcâmbâ analtâ, tsi mutrea ca vâr pândarú cu câciula andisatâ pisti ureclj. Thanasi, lu ascumsi calu dupu shcâmbâ shi s-alinâ pi “câciula pândarui”. Shcâmba s-ira analtâ di vârâ trei metri. Di-aynanghia, nitsi unâ sutâ di metri alargù di shutsâturâ, âlj videa dolji zapcii pi calj, cu tufekili pi pultâri; zapcilji nidzea dinâpoia di salzi tish cânda vrea s-li-avinâ ta simnâ cama avrapa.

Thanasi shi li-trapsi dauli câburi dit bârú shi s-aplicâ niheamâ di pultâri ta s-nu lu-veadâ zapcilji.

Anda agiumsirâ tamam ninga shcâmbâ, Thanasi li-alâsâ patruli salzi s-treacâ, sh-dapoia arsâru di-ndzeanâ, ca vârâ prici acâtsatâ di turbari, namisa di dolji zapcii; cum vinea di-ndzeanâ lj-agudi cu câburili tish n-capu.

Zapcilji nu-apucarâ nitsi s-veadâ tsiva, nitsi s-âncâniascâ sh-câdzurâ sum calj ca-tsiva sats di târtsâ. Salzili nu vidzurâ sh-n-apucarâ si s-lâhtrâseascâ, câ li-gri Thanasi:

-Aidi turatsi-vâ câ v-ashteaptâ tutâ dunjiauua la numtâ; o s-inu sh-mini-ntroarâ.

Muzikianjlji, niheamâ ca aspârats, acâtsarâ s-da ayuñiusits cicioarili câtâ casa-al Papa Nastasi. Thanasi

âlj-ligâ zapcilji di mânj sh-di cicloari, âlj-bâgă pi calj di-amplatea sh-deadi pi-elj s-neagă ninti.

-Dzâtsetsi-lj al Feim câ vá pitricu Thanasi Nastu, aura el dupu nâshi.

Casa-al Nacu nu ira multú alargù di la-atsea shutsâturâ.

Zapcilji-al Feim, tsi vigljea sucakea, acâtsarâ s-avdâ tropatu di-calj; un di-elj ishâ cama dininti shvidzu, di-aynanghia, calji tsi s-aprukia.

-Fudz, aurâ elú câtâ alant zapciu, grea-lj al capidhanu câ yinu salzili.

Feim ishâ irushi nafoarâ tamam tsi calji-ncârcats cu dolji zapcii agiumsîrâ dinintea-li casi sh-un di zapcii tamam tsi si-silighea sâ-lj kindureascâ.

-Tsi sânt aici, ntribâ Feim, cum s-aprukia sh-elú di-calj.

-Thanasi, s-avdzâ unâ boatsi tsi cânda yinea dit-unâ pândica di-calú, Thanasi Nastu, nâ-pitricu!

Al Feim lji si-minti mintea; avea avdzâtâ isturii cu Thanasi sh-ceata-lui, ama nu lu-avea adunatâ vârâoarâ.
“Aist Thanasi, mindui elú, va s-lu facú si-nj bashâ mâna; va s-lu nvets tsi-easti tânjia ticumândharu Feim”

-Dipunatsi-lj di pi calj, aurâ elú cât-alants. Dapoia, s-dusi tu-ubor shi s-turâ cu-un piatù-mplin di carâ sh-patru putirici di-râkii.

-Aidi, dzăsi elú, bâgatsi-vâ pi cicloari sh-dapoia s-nidzets, tuts patrolji, la numta-al Hrista Murova, s-nji li-adutsets

salzili di-aco; s-nu tsiva di s-vâ turats fâr-di salzi, dzâsi elú, sh-intrâ tuubor.

Thanasi s-turâ la numtâ, iu-dunjiauua nu shtea cum s-lu hârâseascâ.

Cama hârios di tuts ira papa Nastasi; âlj dzâsi-al Thanasi, “u s-ti ghivâsescú tutâ bana cât s-estú preftú, ti-aistâ buneatsâ tsi nji-u fâtsesh azâ”; s-aprukiâ sh-Cota al Pala s-lj-u ljia mâna.

-Ore Thanasi, s-iram di-vârâ parti, u s-li kisam capitili mini atsilor tsi ni li-loarâ salzili, ama agiumsh tamam tsi-avea fudzitâ. Aidi s-bem dolji unâ cupâ di yinú câ bun yinú ari faptâ Nisa.

Thanasi featsi muabeti vârâ dau sâhâts sh-fudzi câtâ casa al Hrista Murova, s-lj-u tânjiseascâ numta-a hilji-su.

Cum s-aprukia di casa-al Murova, bâgâ oarâ câ nu s-avdza ici salzili.

Dinintea-li casi, ira adunats niscânts oaminj sh-cum lu vidzurâ Thanasi câ s-aproaki, lj-isherâ-n cali sh-lu-anvigârarâ cu harauuă. Thanasi nitsi nu apucâ s-zdicalicâ.

-Nâ li l-oarâ salzili, gri un sots di-a lui, Nacu-al Docu. Vinirâ patru zapcii cu tufekili n-tru-mânj shli-loarâ cu zorea; li-dusirâ la casa-al Nacu Cârvănaru, iu-easti vinit cumândharu Feim.

Thanasi duki cum di inati, sândzili acâtsâ si-lj hearbâ tu vini; unâ zureatsâ lu-aplucusi dit-capú pânâ-tu cicloari
-Aist Feim nu-ari mardzinâ, gri elú cu-unâ boatsi fuviroasâ; deadi pi-cal sh-cârtsâni câtâ casa-al Nacu Câr vânaru. Calu fudzea tish cânda ira aplucusit sh-elú di zuratsa nicukiru-sui

Feim deadun cu zapcilji, shidea tu-ubor pi nâscânti câciubi, di-avigâra di focú. Tufekili li-avea bâgatâ stogú, cum s-bagâ stogu câlâmishtili tu-soari. Muzikianjlji bâtea salzili ti-harauà-al Feim tsi tsânea n-tru-mânâ un cipocú di-carâ sh-lu mutrea tish cânda lu-mâca cu oclji.

Nacu sh-Pilea neasirâ la Pilea acasâ s-aducâ leami ti focú.

Tu-atsea noapti, ti-ciudii, luna cânda s-aprukiâ ma mult di hoarâ tish cânda vrea s-li tinjiseascâ numtsili cu mushuteatsa ljei. Cu fatsa tutâ dizvilitâ, mutrea ca-unâ flurii mari, cât-unâ pitâ dicurcubetâ; vâhi vâra mumâ u-featsi sh-u-arucâ pi-tserú, ti harauà atsâlor di-ndzeanâ tsi saprukiarâ sh-elj niheamâ, ta s-mutrescâ numtsili.

Thanasi shutsâ calu dit-cali, astrisâru un gard di lumâki sh-pit gârdina-al Mandi Pitu, agiumsi dinâpoia-li casi-al Nacu Câr vânaru; kinduri dupu-un stogú di palji sh-mutrea câ tsi s-fatsi tuubor; âlj-videa turtsâlj cum shidea di-avigâra di focú sh-muzikianjlji-mproshti cum bâtea salzili; vidzu sh-tufekili adunati stogú ninga elj; “sânt tsintsi” u-featsi isapea Thanasi; patru di-elj, tsi shidea cu pâltâriili câtâ gârdinâ, ira-nviscuts tuts unâ soi, tu stranj

di zapcii; “atselú cu cipocu ntru-mânâ, tsi ira-nviscutú altâ soi, u s-hibâ Feim” mindui Thanasi; di la stogu di palji pânâ tu ubor, iu shidea turtsâlji, s-ira vâra yingjits ceapi.

Tu-ubor s-avdza mash salzili cum bâtea ti kefea al-Feim.

Ni unâ, ni dau, Thanasi, trapsi unâ câburi dit bârú, deadi pi cal sh-cârtsâni ca sfildzâru; turtsâlji nitsi nu-apucarâ s-dukeascâ câ tsi furtunâ câdea pisti elj; calu lji-astrisâru patrolji zapcii, luastrisâru focu, sh-cu cicioarili di dininti lu agudi Feim tish tu keptú.

Feim mash-apucâ s-veadâ pi sum oclji, cum-un anghil laiú dipuna dit tserú pisti elú ca-vâra rufei; câdzu pisti pultâri sh-arâmasi arucutit tish cãnda-lu lo somú. Thanasi lu-shutsâ calu-ntroarâ câtâ zapcii, sh-aminâ un fishecú pisti capitili-a lorú. Zapcilji, mintits di-minti, dzinucljiarâ shi s-aplicarâ di-pãltâri tish cãnda li-vini oara ti-ncljinari câtâ Alah. Muzikianjlji deadirâ s-dzinucljiadzâ, ama Thanasi li-gri:

-Mini hiu Thanasi Nastu; vinjiú s-vâ duc nãpoi la-numtâ.

Aidits câ v-ashteaptâ dunjiauà; easti unâ cali multú shcurtâ pe-aco pit gârdinâ, li-dzâsi elú. Aidits, imnats ninti sh-o s-inu sh-mini ti-niheamâ di-oarâ.

Cât lu-bitisi zboru, yinea Nacu sh-Pilea cu bratsâli-mplini di-lemi.

Anda lu-vidzurâ Thanasi pi-cal, turtsâlji pi-ancljinari sh-Feim arucutitú, arâmasirâ sh-amindolji limnusits.

-Aua, la tini tu-ubor, s-bitisi muabetea, lâ-gri Thanasi. Salzili o si s-toarâ la numtâ; tsi soi di pleasots hits voi di lu-alâsat aistú câni s-li-arâkeascâ salzili di la numts?

-Ore, frate Thanasi, mizi gri Nacu Câr vânaru, mini shteam câ Feim li-anikisi salzili di Curceau; cu Dumidza, ashâ ni dzâsi-anau.

-Li-arâki salzili cu zorea di la dauli numts, gri Thanasi cu inati, sh-cum lu-bitisi zboru ishâ nafoarâ tu-sucaki iu ira ligats calji-a turtsâlor; âlj-dizligâ, deadi pi-elj s-fugâ sh-cârtsâni câtâ numtâ.

Ti ciudii, calji-acatsarâ s-fugâ dupu calu-al Thanasi. Nacu sh-Pilea nu s-minarâ ici; arâmasirâ ca niscânti ayalmi cu leamili-mbratsâ.

Zapcilji, si-scularâ-ntroarâ shi si silighirâ câtâ Feim.

-Adilji, adilji, aurâ un; Naco, adu niheamâ apâ.

Dupu tsi lj-u pruscutirâ niheamâ fatsa cu-apâ, Feim zdicljisi oclji, âsh-dusi mânjili la-keptú shacâtsâ s-ancâniascâ.

-Mi-agudi un anghilú laiú, mizi gri cu-unâ boatsi astimtâ.

-Atsel anghil laiú tsi dzâts tini si-acljiamâ Thanasi Nastu, gri un di zapcii cum lu-agiuta pi Feim sishadâ pi un câciub; vini di lo-saldzili.

-Calji, ni lo sh-calji, aurâ un zapciu, tsi tamam vidzu câ nu ira vâr cal pi sucaki.

Feim shi li-dusi mânjili la-capú, tish cânda âlj vinea mintea di-avigâra.

-Mi fânâtii di-aistú Thanasi-a vostú, aurâ Feim. Va-lu bilescú di-yiu; va-lu pirpilescú pi-sullâ ca vâr noatin!

Naco, adu tsintsi mulâri dit-ahurea tauâ, âlj-aurâ elú-al Nacu, tish cânda Nacu ira vâr zapciu.

Al Nacu, lji-agiumsirâ pânâ di-nâri zuretsili-al Feim.

-Nu-amú mulâri ti tini, lj-u turâ zboru, cu namustri, Nacu.

Ti-aprukiai azâ, dzuuâ di numts, ta s-ti tânjisecú, ama tini ascukiash pi-tânjia meuâ; mi-arâsesh, câ u s-aduts salzi di Curceau, ama tini, fârâ-arusheni, li-arâkish salzili di la numts; s-nu mata tivedù tu casa meu di-aua sh-ninti. Aidi, curatsi-vâ s-nu vâ vedù altoarâ sh-cum lubitisi zboru âsh dusi mânjili la bârú iu li-avea câburili.

Feimu, si-sculâ, andrupatú di doi zapcii, sh-dzâsi:

-Nacu, tora eshti tu-inati, ama minduiati ghini; mâni, pimâni, o s-ti fats pishmani

-Unâ mulari sh-ahâtu, gri Nacu cu-inati; s-ti ducâ tini câ eshti nipututú; mularea ts-u dau-a tsâia s-ts-aducâ aminti câ avush un sotsú bun Pleasa di-ndzeanâ. Di-aua sh-ninti, altâ borgi nu-am cu tini; him isa-isa.

-U s-ti fats pishmani, gri nâpoi, Feim, ama Nacu lji li shutsâ pultârili sh-dusi s-aducâ mularea.

Tutâ calea câtâ hoara-lui, Feim s-mindui, cum s-lu acatsâ, cum s-lu vatâmâ pi Thanasi; shtea câ Thanasi shidea tu Curceau. Calea di Pleasa di-ndzeanâ câtâ Curceau, trâtsea pi ninga unâ geamii turtseascâ. “Aco va mi-ascund cu oaminjlji-a melj” mindui elú; shtea câ oaminjlji s-tura di la numtsâli di Pleasa, dzua di Martsea ninti di prândzú.

Luni siarâ, dupu nuntâ, Thanasi neasi di s-bâgâ tu casa-al lalâ-su Kita Colimitra. Martsea tahina, anda pârnji s-lji-a calea câtâ Curceau, si-adunâ pi-cali cu Nacu Cârvănaru, tsi dipuna sh-elú cu cârvanea câtâ Curceau.

-Feim, si-spigiurâ s-ti vatâmâ, âlj-dzâsi elú-al Thanasi.

Sh-pi mini ari inati câ lu-aghunii dit ubor dicâra mi-arâsi câ salzili li lo di Curceau. Dupu cum lj-u shtiu mini mintea, lu dusi zboru ninti Nacu, Feim cu zapcilji-a lui, o s-ti ashteaptâ la vâra shutsâturâ, pi calea tsi vinish dit Curceau.; ari vâra treidzâts di zapcii tu cumândusearea lui.

Thanasi lu-asculta cu-ananghi.

-la tsi dzâc mini, zbura cu multâ miraki Nacu. Mini shtiu unâ cali niheamâ ma lungâ, ama u s-ni scoatâ Curceau di alantâ parti di câsâbâ, pi calea tsi dutsi câtâ Bituli; di-aco pânâ la dukeania-al Thanasi Trandu, cumnatu-tu, o s-hibâ ninga giunitati di sâhati.

Feim-lu ashtiptâ Thanasi s-treacă câta Curceau până s-dusi sâhatea dauli dupu prândzú. “Anjiurdzi tsiva cânili” li dzâsi elú atsâlor alants.

Anda s-turâ Feim la tsentru-a lui di Pulitsii, lji-aflâ calji ligats di ponji, tish di dinintea-a tsentru; bâgâ-oară câ-un cal avea sumú shauuâ unâ carti. “Mini, nu hiu furú ca tini, dzâtsea tu-carti; unom tânjisitú, nu li-arâkeashti salzili di la numts cum fâtsesh tini. Ti-ascumdz dupu shulvâri di zapcii ta s-mi agudeshti pi dânâpoi. Ma ai bâruti sh-minduesht câ hii gioni sh-tânjisitú, yinu Curceau s-ni alumtâm dolji dealihea, ca bârbatsâlji armatuladz.

Al-Feim, fârâ s-va, lji s-i dusi mintea cum lu-vidzu Thanasi, ca vâr-anghil laiú tsi dipuna dit tserú sh-lu agudi tu keptú ca vârâ rufei.

-Cari hii tini Thanasi Nastu? gri Feim, cu-unâ boatsi aplicatâ, ta s-nu lu-avdâ alants. O s-mi-adun mini vloară cu tini sh-o s-vedz tini cât gioni sh-tânjisitú easti cumândharu Feim.

S-aprukea Cârciunu. Thanasi neasi tu pâzarea di Curceau s-acupârâ dhoară ti-nâpots. Tamam tsi-ishâ dit-unâ dukeani, s-tihisi cu Feim tamam dinintea-lui. Ni-unâ ni dau Thanasi, dusi mâna la câburi.

-Nu voi s-fâtsem aua shâmâtâ, âlj-gri elú al Feim; aidi dinâpoia-li dukeani.

-Nu voi s-mi-alumtú cu tini, âlj-gri Feim cu-unâ boatsi ashtiratâ sh-cu oclji imiri. Ti câftai s-ts-u lji-au mâna shi s-mi-ncljin atsâia, cama gionili armatolú cumândhar tsi lu-am cânâscutâ tu-bana meuâ; li-pitârcui zbor-al papa Nastasi, sh-al Hrista Murova, s-mi lj-iartâ ti-cripârili tsi lâ li-feciú tu noaptea di numts; cum zbura lj-u teasi mâna-al Thanasi.

Thanasi arâmasi niheamâ ca ciudusit, ama lj-u lo mâna al Feim sh-âlj dzâsi cu sumarâsu pi fatsâ:

-Dumidzâlu-a tâlu ti featsi cu mari tihi, capidhane Feim câ mi-aflash tu-aist kiro di mari sârbâtoari; pimâni easti Cârciuunu, dzuua când s-amintâ Hristolu-a nostú; “ljiartâ pi atselú tsi nu shtii tsi fatsi” dzâtsea Hristolu, sh-ia, tora mini, ti-ljiert tini.

Nitsi nu câpsi ghini zboru, câ Feim zdicljisi bratsâli sh-lu lo-ambratsâ pi Thanasi.

-Di-aua sh-ninti o s-ti tânjiesc ca vâr frati, gri elú cu harauùă tu-ocljji. Thanasi bâgâ oarâ câ ocljial Feim s-umplurâ di lâcârnj.

-E, macâ vrei s-mi tânjisehti ahânt, gri Thanasi cându vidzu câ Feim ira discljisú, tânjisea-mi cuunâ râkii la dukeania-al Thanasi Trandu, s-anveatsâ dunjiauùa câ Thanasi Nastu shi Capidhanu Feim, nu mata sunt dushmanj

-E, ghini dzăsi Feim, ama dapoiã s-nidzem tu casa-li dadi-a meuã, ta s-mi tânjisehti sh-tini; âlj dzâsh-ali dadi isturia cu salzili, sh-di-atumtsea nu mata vrea s-mi veadã. Dada-nj dzâsi, s-nu lj-u zdicljid usha, pânã s-nu ti-aflu tini ta s-tsã caftú ljirtari shi s-mi-ncljin ti giunamea-a tauã.

-Tânjisitã dadã ti-featsi, gri Thanasi

-Ama, dzăsi s-ti-duc tu casa-ljei câ vrea s-cânoascã un ahtari gioni, lj-ushutsã zboru Feim. “Ma nu va s-inã, s-lu aduts cu zorea”! ânji dzâsi dada”. Thanasi acãtsã s-arãdã.

Em, ghini câra, gri elú. Stã niheamã s-acupur unã lâcumi ti dada tauã.

Târcurã pi la dukeania-al Thanasi Trandu, iu s-ciudusea tuts anda âlj videa deadun, ama shârãsea ti-atsea aprukeari di-frati, namisa di Thanasi sh-Feim.

Arucutirã câti-unã râkii, sh-neasirã s-u veadã dada-al Feim, tsi nu shtea cum s-lu hârãseacã pi Thanasi. Tu soni, anda lo-s-fugã, âlj lo dauli mânji-al Thanasi, sh-dzãsi:

-Tora-amú doi ficiori, Thanasi sh-Feim.

S-dusi zboru Curceau sh-tu tuti horili di-avigãra ti giunamea al Thanasi Nastu; tu-dukeni, tu-casi, mpãzari, sh-tu câlivili di picurari, analtú tu muntsã-a Pindui, nu s-fânãtea dunjeaua s-avdã isturiili cu sârãkãcenljji furi,

cum Thanasi lu-acâtsă pi cumândharú Dhegas, cu zuratsa-
al Feim, tsi li-arâki salzili di la numts sh-cum Thanasi li-
turâ salzili, ama sh-cum Thanasi s-featsi sotsú bun cu
dushmanu-a lui, Feim. S-dusi zboru, câ taha, dzenili s-
aplica s-lu tânjiseascâ Thanasi, anda tritsea, cu ceata-lui
pit munts.

Thanasi Nastu s-amintâ, tu hoara Pleasa di-ndzeanâ, tu
anlu 1879. Tatâ-su fu Kendra Nastu, cânâscut sum numa,
“Kendra dascalu”, sh-mamâ-sa fu Vasila, hilji-al celnicu
Kita Colimitra. Thanasi muri tu Rumunii, tu-anlu 1926.
Thanasi ira frati cu muma-a meu, Hrisula Nastu,
mârtatâ la Thanasi Trandu, papu-a melú. Hrisula muri tu
anlu 1969, tu Rumunii, tu hoara Duestii-Noi, iu mi
amintai sh-mini.

Aisti isturii nji li-spunea muma, anda mi-aduna s-mi bagâ
tu somú.

Dini Trandu-2015-USA